

*Медвідь Анна Олександрівна*  
*Національний університет “Одеська юридична академія”*  
*доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,*  
*кандидат юридичних наук*

## **ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ**

Пенсійні виплати як основне джерело для існування значної частини населення держави не здатні забезпечити гідного рідня життя, що породжує необхідність вдосконалювати сьогоденню пенсійну систему, яка на даному етапі її становлення є досить розбалансованою [1, с. 67].

Крім цього, за розрахунками інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України на 1000 осіб працездатного віку в Україні в 2010 році припадало 406 пенсіонерів, в 2020 році їх буде 491, а в 2050 році – 721 особа, що разом з аналогічним показником кількості дітей (322) становитиме 1043 [2]. Все це спричинює потребу подальшого впровадження накопичувальної системи, частиною якої є недержавне пенсійне забезпечення, яке, беручи до уваги зарубіжний досвід, видається досить перспективною можливістю додаткового захисту пенсіонерів.

Значного поширення даний рівень пенсійного забезпечення поки не здобув, що пояснюється низкою суб'єктивних та об'єктивних причин, проте його вагомість є очевидною, враховуючи, передусім, факт нездатності коштів, які отримують теперішні пенсіонери, створити для них умови життя, яких вони заслуговують. Тому, вважаємо за доцільне розкрити окремі аспекти розвитку пенсійної системи України в ракурсі розширення участі недержавного сектору, акцентувавши увагу на нормативній базі у цій сфері.

Стаття 46 Основного закону проголошує право громадян на соціальний захист, яке гарантується загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ та організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних та приватних закладів для догляду за непрацездатними (ч. 2 ст. 46).

Варто підтримати думку С.В. Богославця, що зміст даної статті обумовлює правове підґрунтя для процесу запровадження та подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Сутність зазначеної норми Основного закону зводиться до встановлення гарантій прав громадян на соціальний захист не тільки за рахунок солідарної пенсійної системи, а й інших джерел соціального забезпечення. Дослідник припускає, що недержавне пенсійне забезпечення справедливо може розцінюватись як «...інше джерело соціального забезпечення...». Із цим важко не погодитись[3, с.3].

Із прийняттям 9 липня 2003р. Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення» здобули законодавчого вираження окремі питання запровадження в Україні пенсійної системи, яка складається з трьох рівнів: солідарної системи, накопичувальної системи та недержавного пенсійного забезпечення. Базовим для цієї системи є принцип страхування, що означає для людини при досягненні пенсійного віку можливість отримати пенсію залежно від страхового платежу та заробітної плати, з якої сплачено внески до Пенсійного фонду України, а також – недержавних пенсійних фондів.

Система недержавного пенсійного забезпечення представлена в Україні ринком послуг недержавних пенсійних фондів. Цей ринок почав діяти в 2005 р. після введення в дію Закону «Про недержавне пенсійне забезпечення». На цьому ринку працюють недержавні пенсійні фонди та професійні компанії, які надають їм послуги — адміністратори недержавних пенсійних фондів та компанії, які управляють їх активами, а також банки, які надають послуги зберігачів активів недержавних пенсійних фондів [4, с. 5].

З огляду на це, значиму роль у правовому регулюванні здійснення недержавного пенсійного забезпечення відіграють положення Законів України "Про страхування", "Про банки і банківську діяльність", "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)", "Про цінні папери та фондовий ринок", "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні", "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових

послуг", а також численні підзаконні нормативно-правові акти, прийняті для їх деталізації тощо.

До того ж, заслуговує на увагу твердження І.О. Кравченка щодо вагомого місця у правовому регулюванні угод між недержавними пенсійними фондами, страховими організаціями, банківськими установами і вкладниками цих фондів, установ, організацій та іншими особами, що набули статусу страхувальника у процесі регулювання суспільних відносин щодо пенсійного забезпечення, у тому числі [5].

Проте, детальне опрацювання законодавства України та інших джерел у досліджуваній сфері дозволяє дійти висновку, що ще зарано говорити про досконалість правового регулювання на сьогоdnішньому етапі розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Це стосується, у першу чергу, існування великої кількості прогалин (відсутність закріплення порядку відкриття пенсійних рахунків на користь своїх працівників юридичними особами – роботодавцями; порядку відкриття пенсійних депозитних рахунків; вказівки на процедуру набуття пенсійним фондом статусу юридичної особи відповідно до законодавства про державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб – підприємців, а набуття статусу фінансової установи – після надання інформації про пенсійний фонд до Державного реєстру фінансових установ; положень щодо процедури припинення недержавного пенсійного фонду; відсутність аудиторських фірм у переліку суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення; переліку медичних документів для підтвердження критичного стану здоров'я учасника недержавного пенсійного фонду для здійснення одноразової пенсійної виплати тощо) [5]. Крім цього, високий ступінь розпорошеності норм, якими регулюються відносини у сфері недержавного пенсійного забезпечення, по різних законодавчих актах, значно ускладнює правозастосування. Вирішенням даної проблеми може стати доповнення Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» відповідними розділами, які стосувалися б правових статусів окремих суб'єктів правовідносин у досліджуваній сфері.

### ***Список використаної літератури:***

1. Руснак С.О. Удосконалення розвитку недержавних пенсійних фондів як соціально-економічної системи // Агросвіт. – 2015. - № 24. – С. 67-71.
2. Пенсійна реформа в Україні : напрями реалізації [колективна монографія] / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені В. М. Птухи НАН України, 2010. – 270 с.
3. Богославець С.В. Недержавне пенсійне забезпечення як один із напрямів реалізації соціальної функції держави/ автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.05. – Луганськ, 2009. – 19 с.
4. Мельничук В. Реформа, яка забезпечить гідну пенсію / В. Мельничук // Урядовий кур'єр. — 2009. — №133. — С. 5.
5. Кравченко І.О. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.05 / Іван Олександрович Кравченко/ Східноукраїнський національний ун-т ім. В. Даля, Луганськ, 2012. – 19 с.